

HUGH HOWEY

SILOS

Prevela s engleskoga
Maja Klarić

Naslov izvornika

Hugh Howey

Wool

Copyright © 2013 by Hugh Howey

Copyright © za hrvatsko izdanje Znanje d. o. o. 2013.

Sva prava pridržana. Ni jedan dio ove knjige ne smije se koristiti bez dopuštenja
vlasnika autorskih prava, osim u slučaju kritičkih osvrti i rasprava.

Onima koji se usude nadati

PRVI DIO
HOLSTON

Djeca su se igrala dok se Holston penjao prema vlastitoj propasti. Čuo ih je kako viču kao i sva djeca kad su sretna. Dok su ona gore mahnito galamila, Holston je išao polako, odmjeravao svaki tromi korak vijugajući zavojitim stubištem u starim čizmama koje su odzvanjale na metalnoj površini.

Na stepenicama su se, kao i na očevim čizmama, vidjeli znakovi iznošenosti. Osušeni komadići boje još su se držali, uglavnom u uglovima i s donjih strana gdje su bili sigurni. Kretanje po ostalim dijelovima stubišta podizalo bi male oblake prašine. Holston je mogao osjetiti podrhtavanje u rukohvatu koji se i sam izlizao sve do sjajnog metala. Tome se oduvijek divio, golim dlanovima i teškim stopalima koja bi tijekom stoljeća istrošila čak i čvrsti čelik. Molekulu po molekulu, pretpostavljao je. Svaki bi se život mogao tako potrošiti sloj po sloj dok njega samog troši ovaj silos.

Svaka se stepenica malo savinula zbog generacija koje su tuda prolazile, rubovi su se zaokružili poput napućene usne. Po sredini gotovo da nije bilo ni traga malenim dijamantima koji su površini nekoć davali čvrstoću. Na njihovu odsutnost upućivali su tek uzorci s obje strane, malene piramidalne kvрге koje su se uzdizale iz ravnoga čelika sa svojim oštrim rubovima i mrljama boje.

Holston je podignuo staru čizmu prema staroj stepenici, spustio je na nju i ponovio radnju. Izgubio se u nebrojenim godinama, nestajanju molekula i života, slojeva i slojeva smrvljenih u finu prašinu. I pomislio je, ne po prvi put, kako ni životu ni stubištu nije suđeno takvo postojanje. Uski rubovi te duge spirale koji su prolazili kroz

podzemni silos poput slamke u čaši nisu bili napravljeni za takvu zlouporabu. Poput njihovih valjkastih kućišta, činilo se kao da su napravljeni s drugom namjerom, zbog davno zaboravljenih funkcija. Ono što su tisuće ljudi sada koristile kao glavni prolaz, svakodnevno i uvijek iznova idući gore dolje, bilo je prikladnije, smatrao je Holston, za slučaj nužde i svega desetke ljudi.

Prošao je još jedan kat — sektor spavaonica kružnog oblika. Dok se Holston penjao prema najvišim razinama, po posljednji put, zvukovi dječjeg veselja još su glasnije dopirali odozgo. Bio je to smijeh mladosti, duša koje još nisu shvatile gdje žive, koje još nisu osjetile pritisak zemlje sa svih strana, koje u svojim umovima još nisu bile pokopane nego *žive*. Žive i neistrošene, pune radosnih zvukova koji su ispunjavali stubište, pune uzbuđenja koje se nije podudaralo s Holstonovim djelima, njegovom odlukom i namjerom da *izađe*.

Dok se približavao gornjoj razini, jedan mladi glas odzvanjao je glasnije od ostalih pa se Holston prisjeti vremena kad je i sam bio dijete u silosu, sjeti se škole i igara. U ono vrijeme, zagušljivi betonski cilindar, s katovima i katovima stanova i radionica i hidroponskih vrtova i soba za pročišćavanje s kolopletima cijevi, doimao se poput beskrajnog svemira, širokog prostranstva koje je nemoguće istražiti do kraja, labirinta u kojem su se on i njegovi prijatelji mogli izgubiti zauvijek.

No, ti su dani bili udaljeni više od trideset godina. Holstonovo djetinjstvo doimalo se dva ili tri života dalekim, u njemu kao da je uživao netko drugi. Ne on. Njega je pritiskao čitav život koji je proveo kao šerif blokirajući tu prošlost. A nešto bližu prošlost činila je treća faza njegova života, tajni život odvojen od djetinjstva i dužnosti šerifa. Bio je to njegov posljednji sloj smrvljen u prašinu, tri godine koje je proveo tiho čekajući ono što nikada neće doći, svaki dan duži od bilo kojeg mjeseca iz sretnijeg razdoblja njegova života.

Na vrhu zavojitog stubišta više nije bilo rukohvata. Vijugava šipka od istrošenog čelika završavala je tamo gdje je stubište prelazilo u najširu od svih prostorija u silosu: restoran i susjedni salon. Zvuci igre sad su bili oko njega. Jasni oblici brzo su vijugali među razbacanim stolicama igrajući se lovice. Šačica odraslih nastojala je obuzdati kaos. Holston je vidio Donnu kako podiže razbacanu kredu i olovke u boji sa zamrljanih pločica. Njen suprug Clarke sjedio je za stolom na kojem

su bile poslagane čaše sa sokom i zdjele s kolačićima od kukuruznog brašna. Mahnuo je Holstonu s drugog kraja prostorije.

Holston nije imao namjeru odmahnuti mu, nije imao ni snage ni želje. Gledao je dalje od odraslih i zaigrane djece prema maglovitom prizoru iza njih projiciranom na zidu restorana. Bio je to najveći nesmetan pogled na njihov negostoljubivi svijet. Jutarnji prizor. Blijedo svjetlo svitanja prekrilo je beživotne brežuljke koji jedva da su se promijenili otkako je Holston bio dječak. Stajali su tako oduvijek dok se on iz dječaka koji se igra lovice među stolovima u restoranu pretvorio u ovu praznu ljušturu koja je sad. A povrh tih veličanstvenih valovitih vrhova brežuljaka, rub poznatog i trulog horizonta hvatao je slabašni bljesak jutarnjih zraka sunca. Staro staklo i čelik vidjeli su se u daljini, tamo gdje su nekoć, vjerovalo se, ljudi živjeli na Zemljinoj površini.

Jedno se dijete, izbačeno iz grupe poput kometa, zaletjelo u Holstonova koljena. Pogledao je prema njemu i pomaknuo se da ga dotakne, no Susanin je dječak, opet poput kometa, samo nestao, povučen natrag u orbitu ostalih.

Holston se iznenada prisjeti lutrije koju su Allison i on osvojili one godine kad je umrla. Još je čuvao listić, nosio ga je svugdje sa sobom. Jedno od djece — možda bi on ili ona sada imali dvije godine i gegali se za ostalom djecom — moglo je biti njihovo. Maštali su, poput svih roditelja, o dvostrukoj sreći blizanaca. Pokušali su, naravno. Nakon što je njoj uklonjen implantat, provodili su jednu divnu noć za drugom pokušavajući se odužiti za taj listić. Drugi su im roditelji poželjeli sreću, a ostali igrači lutrije potiho se molili da godina prođe bez dobitnika.

Znajući da imaju samo godinu dana na raspolaganju, Allison i on pouzdali su se u praznovjerje tražeći pomoć u svemu. Trikovi poput stavljanja češnjaka iznad kreveta, što je navodno povećavalo plodnost, dva novčića ispod madraca za blizance, ružičaste vrpce u Allisoninoj kosi, mrljice plave boje ispod Holstonovih očiju — sve skupa smiješno i očajnički i zabavno. Jedina luđa stvar bila bi *ne* pokušati sve, ne isprobati neku šašavu seansu ili priču.

No, nije im bilo suđeno. I prije nego što je godina istekla, lutriju je dobio drugi par. Ne zbog manjka pokušaja, već zbog manjka vremena. I iznenadnog manjka *supruge*.

Holston okrene leđa igri i zamagljenom pogledu te se uputi prema svom uredu smještenom između restorana i zračne komore. Dok je prolazio tim dijelom, misli su mu odlutale do borbe koja se tu odigrala, borbe duhova kroz koje je morao prolaziti svaki dan posljednje tri godine. I znao je, ako bi se okrenuo i potražio taj široki pogled na zidu, ako bi zažmirio pred sve zamagljenijom lećom kamere i prljavštinom u zraku, ako bi pratio taj tamni rub uz brežuljak, tu boru koja se prostirala preko blatnjavih dina prema gradu gore, možda bi razabrao njen tihi lik. Tamo, na brežuljku, moglo se opaziti njegovu ženu. Ležala je poput uspavane stijene koju troše zrak i toksini, ruku sklupčanih ispod glave.

Možda.

Bilo je teško vidjeti, teško razabrati čak i prije nego što se magla ponovno spustila. Uostalom, tom se pogledu baš i nije moglo vjerovati. Zapravo, bilo je više mjesta sumnji. Pa je Holston jednostavno odlučio ne gledati. Prošao je tim poprištem sablasne borbe svoje žene gdje su zauvijek ležale ružne uspomene, tim mjestom njenog iznenadnog ludila, i ušao u svoj ured.

»Gle tko je rano ustao«, reče Marnes smiješeći se.

Holstonov zamjenik zatvori metalnu ladicu ormarića sa spisima koja ispusti beživotan krik iz svojih starih zglobova. Dohvati šalicu iz koje se parilo, a zatim zamijeti Holstonovu ozbiljnost. »Jeste dobro, šefe?«

Holston kimne glavom. Pokaže na držač ključeva iza stola. »Ćelija za pritvor«, reče.

Zamjenikov osmijeh preraste u zburnjenu grimasu. Spusti šalicu i okrene se kako bi dohvatio ključ. Dok je on stajao tako okrenut leđima, Holston po posljednji put protrlja oštar, hladan čelik u svom dlanu, a zatim stavi zvijezdu nasred stola. Marnes se okrene s ključem u ruci. Holston ga uzme.

»Da uzmem krpu za pod?« Zamjenik Marnes palcem pokaže prema restoranu. Ukoliko nisu imali pritvorenika, u ćeliju bi ulazili samo kako bi je očistili.

»Ne«, reče Holston. Glavom pokaže prema ćeliji, pozvavši zamjenika da mu se pridruži.

Ovaj se okrene, stolica iza stola zaškripi kad je Marnes ustao i tako Holstonov marš dođe svome kraju. Ključ klizne unutra. Začuje

se jak udarac iz čvrstih i održanih unutarnjih dijelova vrata. Malo škripe iz šarki, odlučan korak, malo guranja, udarac i mučenje je bilo gotovo.

»Šefe?«

Holston je držao ključ između rešetaka. Marnes ga pogleda nesiguran, ali pruži dlan da ga uzme.

»Što se događa, šefe?«

»Pozovi gradonačelnicu«, reče Holston. Uzdahne, onim teškim uzdahom koji je suzdržavao tri godine.

»Reci joj da želim van.«

2

Pogled iz ćelije za pritvor nije bio mutan poput onog u restoranu pa je Holston svoj posljednji dan u silosu proveo razmišljajući o tome. Je li moguće da je kamera na tom dijelu zaštićena od toksičnog vjetra? Je li svaki čistač osuđen na smrt pridavao više pažnje očuvanju pogleda u kojem se uživa posljednjega dana? Ili je taj poseban trud bio poklon sljedećem čistaču koji će provesti svoj zadnji dan u toj istoj ćeliji?

Holstonu se najviše sviđalo to posljednje objašnjenje. S čežnjom se prisjetio svoje žene. Podsjetilo ga je na razlog zbog kojeg je tu, s pogrešne strane rešetaka, i to svojevrijedno.

Misli su mu odlutale do Allison dok je sjedio i zurio van prema mrtvom svijetu koji su iza sebe ostavili njihovi davni preci. Nije to bio najljepši pogled na krajolik oko njihovog ukopanog bunkera, ali nije bio ni najgori. U daljini su stajali niski valoviti brežuljci obojeni lijepom nijansom smeđe boje, poput kave s upravo savršenom količinom svinjskoga mlijeka. Nebo iznad brežuljaka bilo je jednako monotono i sivo kao i u njegovu djetinjstvu, i djetinjstvu njegova oca i djeda. Jedine figure koje su se kretale po tom krajoliku bili su oblaci. Visjeli su teški i tamni iznad brežuljaka. Lutali su slobodno poput krda stoke iz slikovnica.

Pogled na mrtvi svijet prekrpio je cijeli zid njegove ćelije kao i ostale zidove na gornjoj razini silosa, svaki ispunjen nekim drugim komadom mutne, sve mutnije pustopoljine iznad njih. Holstonov komadić toga pogleda sezao je od ugla kreveta sve do stropa te do drugog zida pa dolje prema zahodu. I unatoč nejasnoj maglici — poput ulja natrljanog na leću — izgledao je poput prizora u koji biste mogli

ušetati, poput otvorene i primamljive rupe neobično smještene preko puta zabranjenih rešetaka zatvorske ćelije.

Ta je iluzija, međutim, bila uvjerljiva samo izdaleka. Nagnuvši se bliže, Holston je mogao zamijetiti šačicu mrtvih piksela na masivnom ekranu. Bili su potpuno bijeli u usporedbi sa smeđim i sivim nijansama. Bliješteći opasnim intenzitetom, svaki je piksel (Allison ih je nazivala »zaglavljjenim« pikselima) bio poput kvadratnog prozorčića u neko svjetlije mjesto, rupica širine ljudske vlasi koja kao da je pozivala u neku bolju stvarnost. Bilo ih je na desetke kad je malo bolje pogledao. Holston se pitao je li ih itko u silosu znao popraviti i imaju li uopće alat potreban za tako delikatan zadatak. Jesu li zauvijek mrtvi poput Allison? Hoće li svi pikseli s vremenom umrijeti? Holston je zamišljao dan kad će pola piksela biti potpuno bijelo, a generacijama potom, kad ostane tek nekoliko sivih i smeđih, svega desetak, svijet će zapasti u neko novo stanje, ljudi u silosu vjerovat će da je vanjski svijet u plamenu, a jedine *prave* piksele pobrkat će s onim pokvarenima.

Ili su to već radili Holston i njegovi ljudi?

Netko se nakašlje iza njega. Holston se okrene i ugleda gradonačelnicu Jahns s druge strane rešetaka, ruku zataknutih u središnji džep kombinezona. Ozbiljnog lica kimne glavom prema krevetu.

»Ponekad noću, kad je ćelija prazna i dok ti i zamjenik Marnes ne radite, sjedim upravo tamo i uživam u tom istom pogledu.«

Holston se ponovno okrene kako bi promotrio mutan, beživotni krajolik. Izgledao je depresivno samo ako biste ga usporedili sa slikama iz dječjih knjiga — jedinih knjiga koje su preživjele bunu. Većina je ljudi sumnjala u boje u tim knjigama, baš kao što su sumnjali u postojanje ljubičastih slonova ili ružičastih ptica, no Holstonu su se doimale stvarnijima od prizora pred njim. Osjećao je, kao i nekolicina njih, nešto primitivno i duboko gledajući te izlizane stranice zamrljane zelenom i plavom bojom. Unatoč tomu, ako bi ga se usporedilo sa zagušljivim silosom, taj mutno sivi pogled prema van bio je poput neke vrste spasa, otvorenog zraka stvorenog da ga ljudi udišu.

»Kao da je ovdje uvijek bio malo čišći«, reče Jahns. »Pogled, mislim.«

Holston ne reče ništa. Promatrao je kako se kovrčavi komad oblaka otkida i kreće u novom smjeru dok se crnilo i sivilo komešaju.

»Možeš odlučiti što ćeš za večeru«, reče gradonačelnica. »To je tradicija...«

»Ne moraš mi govoriti kako ovo ide«, reče Holston prekinuvši je. »Prošle su samo tri godine otkako sam Allison ovdje poslužio njen posljednji obrok.« Iz navike krene zavrtjeti bakreni prsten na prstu zaboravljajući da ga je prije nekoliko sati ostavio na stoliću.

»Ne mogu vjerovati da je već toliko prošlo«, promrmlja Jahns sebi u bradu. Holston se okrene i primijeti kako škilji prema oblacima na zidu.

»Nedostaje ti?« otrovno upita Holston. »Ili ti samo smeta što se pogled toliko dugo nije čistio?«

Jahns ga na trenutak prostrijeli pogledom, a onda ga usmjeri prema podu. »Znaš da ja ovo ne želim, ni za koji pogled. Ali pravila su pravila...«

»Nisu pravila kriva«, reče Holston nastojeći otpustiti ljutnju. »Poznajem pravila bolje od većine.« Ruka mu samo nakratko poleti prema mjestu na kojem je stajala značka koju je ostavio zajedno s prstenom. »Kvrugu, provodio sam ta pravila većinu svoga života, čak i kad sam shvatio da su sranje.«

Jahns se nakašlje. »Gle, neću pitati zašto si ovo odabrao. Jednostavno ću pretpostaviti da je to zato što bi ovdje bio nesretniji.«

Pogledi im se sretnu i on joj u očima ugleda cijeli prizor prije nego što ga je uspjela izbrisati treptajem oka. Jahns je izgledala mršavije nego inače, smiješna u tom rastvorenom kombinezonu. Bore na njezinu vratu i sjaj u očima bili su intenzivniji nego što ih se sjećao. Tamniji. Pomislio je i kako je promuklost u njenu glasu označavala iskreno žaljenje, a ne samo godine ili količinu duhana.

Odjednom, Holston ugleda samoga sebe u Jahnsininim očima, slomljenog čovjeka koji je sjedio na dotrajaloj klupici, kože sive od blijedoga sjaja mrtvog svijeta iznad njih i od tog mu se pogleda zavrti u glavi dok je tragao za nečim razumnim za što bi se uhvatio, nečim što bi imalo smisla. Činio se poput sna, taj škripac u koji se pretvorio njegov život. Ništa se u posljednje tri godine nije činilo istinitim. Više ništa nije bilo istinito.

Ponovno se okrene prema tamnim brežuljcima. Krajičkom oka učini mu se da vidi kako odumire još jedan piksel, kako se pretvara

u bjelinu. Još se jedan majušni prozor otvorio, još jedan jasan pogled kroz iluziju u koju je počeo sumnjati.

Sutra je dan mog spasenja, odmetnički pomisli Holston, pa makar i umro vani.

»Predugo sam gradonačelnica«, reče Jahns.

Holston se okrene i ugleda njene smežurane dlanove oko hladnih željeznih rešetaka.

»Naša izvješća ne sežu do početaka, znaš. Nema podataka starijih od pobune od prije stoljeća i pol, no otada nijedan gradonačelnik nije poslao toliko ljudi na čišćenje koliko sam ih ja poslala.«

»Žao mi je ako sam ti teret«, hladno će Holston.

»Ja ne uživam u tome. Samo to kažem. Ne uživam uopće.«

Holston prijede rukom preko velikog ekrana. »Ali ti ćeš prva vidjeti jasan zalazak sunca sutra navečer, zar ne?« Mrzio je način na koji je govorio. Nije bio ljut zbog vlastite smrti ili života ili što god će već uslijediti nakon sutrašnjega dana, ali nikako se nije mogao otarasiti zamjeranja zbog Allisonine sudbine. I dalje je smatrao da se neizbježne događaje iz prošlosti ipak moglo izbjeći, čak i dugo nakon što su se odigrali. »Svima će vam se svidjeti pogled sutra«, reče više za sebe nego za gradonačelnicu.

»To nije pošteno«, reče ona. »Zakon je zakon. Ti si ga prekršio. Znao si da ga kršiš.«

Holston pogleda u vlastita stopala. Oboje popuste pred tišinom. Gradonačelnica Jahns napokon progovori.

»Još nisi zaprijetio da to *nećeš* učiniti. Neki se brinu da *nećeš* obaviti čišćenje jer nisi rekao da *nećeš*.«

Holston se nasmije. »A bolje bi se osjećali kad bih rekao da *neću* očistiti senzore?« Odmahne glavom zbog te lude logike.

»Svi koji su sjedili ovdje rekli su da ih neće očistiti«, Jahns mu reče, »ali učinili su to. Svi to očekujemo.«

»Allison nikad nije prijetila da to neće učiniti«, podsjeti je Holston premda je znao na što je mislila. I sam je bio siguran da Allison neće obrisati leće. I sad mu se činilo da potpuno razumije kroz što je prolazila sjedeći na toj istoj klupi. Trebalo je misliti na stvari važnije od samog čišćenja. Većina onih koji su poslani van ulovljeni su zbog

nečega, iznenada bi se zatekli u toj ćeliji, a od njihove ih je sudbine dijelilo svega nekoliko sati. Iz osvete bi rekli da to neće učiniti. Ali Allison, i sad Holston, imali su veće brige. Bilo je nevažno hoće li čistiti ili ne, oni su bili tu jer su tako htjeli, iz nekog suludog razloga, *željeli* su biti tu. Ostala je još samo znatiželja. Čudo vanjskoga svijeta dalje od projicirane koprene ekrana na zidu.

»Onda, hoćeš li to učiniti ili ne?« izravno upita Jahns, očigledno očajna.

»Sama si rekla«, Holston slegne ramenima. »Svi to učine. Mora postojati neki razlog, zar ne?«

Pretvarao se da mu nije stalo, da ga ne zanima *razlog* čišćenja iako je većinu svog života, a naročito posljednje tri godine, proveo razbijajući glavu upravo time. To ga je pitanje izluđivalo. A ako je odbijanje davanja odgovora Jahns pričinjalo bol onima koji su ubili njegovu ženu, onda se nije brinuo.

Jahns nervozno protrlja ruke duž rešetke. »Mogu li im reći da ćeš to učiniti?« upita.

»Ili im reci da neću. Nije me briga. Svejedno im je koji će odgovor čuti.«

Jahns ne odgovori. Holston podigne pogled prema njoj i ona kimne.

»Ako se predomisliš oko obroka, reci zamjeniku Marnesu. Bit će u uredu cijelu noć, kao i uvijek...«

Nije to trebala reći. Suze navru u Holstonove oči kad se prisjetio toga dijela svojih nekadašnjih dužnosti. Radio je u tom uredu prije dvanaest godina kad je Donna Parkins poslana na čišćenje, prije osam godina kad je Jacku Brentu kucnuo čas. A tri godine prije, proveo je noć zgrčen uz te rešetke, ležeći na podu potpuno uništen, kad je na red došla njegova žena.

Gradonačelnica Jahns okrene se da ode.

»Šerif«, promrmlja Holston prije nego što se previše udaljila.

»Molim?« Jahns se zadržji još malo s druge strane rešetaka, njene sive, guste obrve nadvijene nad očima.

»Sad je šerif Marnes«, podsjeti je Holston. »Ne zamjenik.«

Jahns lagano kucne prstima o željeznu rešetku. »Pojedi nešto«, reče. »Neću te vrijeđati i reći ti da pokušаш malo odpavati.«

Ovo mora da je *šala*«, reče Allison. »Dušo, čuj ovo. Nećeš vjerovati. Jesi li znao da je bilo više od *jedne* pobune?«

Holston podigne pogled sa spisa rastvorenih u naručju. Oko nje ga, razbacane hrpe papira prekrile su krevet poput pokrivača — gomile i gomile starih dokumenata koje je trebalo razvrstati i novih žalbi kojima se trebalo pozabaviti. Allison je sjedila za svojim malim stolom u dnu kreveta. Njih su dvoje živjeli u jednom od stanova u silosu koji se podijelio samo dvaput posljednjih desetljeća. Bilo je prostora za luksuz poput radnog stola i širokih kreveta umjesto onih na kat.

»Kako bih ja trebao znati za to?« upita je. Supruga se okrene i stavi pramen kose iza uha. Holston pokaže na datoteku na zaslonu njenog računala. »Po čitave dane iskopavaš tajne stare stotinama godina, a ja bih trebao znati za njih *prije* tebe?«

Ona isplazi jezik. »To se tako kaže. To je moj način da te informiram. I zašto nisi barem malčice znatiželjan? Jesi li uopće čuo što sam upravo rekla?«

Holston slegne ramenima. »Ne bih nikada ni pretpostavio da je jedina pobuna za koju znamo bila prva, samo da je posljednja. Ako sam išta naučio iz svoga posla, onda je to da nijedan zločin i nijedna pomahnitala rulja nikad nisu baš tako originalni.« Podigne spis koji mu se nalazio pored koljena. »Misliš da je ovo prvi kradljivac vode u silosu? Ili da će biti posljednji?«

Njena stolica zaškripi na pločicama dok se okretala da ga pogleda. Na zaslonu računala na stolu iza nje žmirkale su bilješke i dijelovi podataka koje je spasila sa starih servera silosa, ostaci davno izbrisanih

informacija preko kojih se bezbroj puta nešto drugo pisalo. Holstonu još uvijek nije bilo jasno kako je funkcionirao proces spašavanja informacija ili zašto bi netko dovoljno pametan da ga se dosjeti bio istovremeno toliko glup da voli baš njega, ali je oboje prihvatio kao istinu.

»Spajam niz starih izvješća«, reče Allison. »Ako se pokažu točnima, to bi značilo da su se pobune poput naše redovito organizirale. Jednom u generaciji ili tako nekako.«

»Puno toga ne znamo o davnim vremenima«, reče Holston. Protrlja oči i pomisli na hrpu papirologije koju još nije riješio. »Možda nisu poznavali sustav za čišćenje senzora? Kladim se da se u ono vrijeme pogled gore na katu sve više i više mutio, sve dok ljudi nisu poludjeli pa bi došlo do ustanka ili nečega i onda bi napokon izbacili nekoliko ljudi da uspostave red. Ili je to bila obična kontrola populacije, znaš, prije lutrije.«

Allison odmahne glavom. »Ne vjerujem. Počinjem misliti...« Zaustavi se i pogleda u papire oko Holstona. Pogled na sve te zabilježene prijestupe tjerao ju je da pomno promisli o tome što će reći. »Nikoga ne osuđujem, ne kažem da je itko bio u krivu ili u pravu ili išta takvo. Samo kažem da servere možda nisu uništili pobunjenici tijekom pobune. Barem ne onako kako su nam govorili.«

To privuče Holstonovu pažnju. Misterija izbrisanih servera, prazna prošlost predaka silosa je sve proganjala. Brisanje nije bilo ništa više od nejasne legende. Zatvorio je spis na kojem je radio i maknuo ga sa strane. »Što misliš, što je uzrokovalo brisanje?« upita suprugu. »Misliš li da je to bila nezgoda? Požar ili nestanak struje?« Nabrajao je uobičajene teorije.

Allison se namršti. »Ne«, reče. Stiša glas i nervozno se osvrne po sobi. »Mislim da smo *mi* izbrisali hard diskove. Naši preci, mislim, *ne* pobunjenici.« Okrene se i nagne prema zaslonu računala prelazeći prstom preko niza brojki koje Holston s kreveta nije mogao raspoznati. »Dvadeset godina«, reče ona. »Osamnaest. Dvadeset i četiri.« Prstom je klizila niz zaslon tiho škripajući. »Dvadeset osam. Šesnaest. Petnaest.«

Holston iskopa puteljak kroz papire pored nogu, vraćajući spise na hrpu dok se pomicao prema stolu. Sjedne na rub kreveta, stavi ruku na ženin vrat i preko njezina ramena proviri prema zaslonu.

»To su datumi?« upita.

Ona kimne glavom. »Otprilike svaka dva desetljeća dođe do velikog ustanka. Ovo ih je izvješće katalogiziralo. To je jedan od dokumenata izbrisanih tijekom posljednje pobune. *Naše pobune*.«

Rekla je *naše* kao da je ijedno od njih dvoje ili tko od njihovih prijatelja bio živ u to vrijeme. No, Holston je znao na što je mislila. Bila je to pobuna u čijoj su sjeni odgojeni, iz koje su se izrodili, veliki sukob koji se nadvio nad njihovo djetinjstvo, nad njihove roditelje, bake i djedove. Bila je to pobuna o kojoj se šaputalo, prisutna u pogledima u prolazu.

»A zbog čega misliš da smo to bili mi, da su dobri dečki izbrisali servere?«

Ona se napola okrene i mračno nasmiješi. »Tko kaže da smo mi dobri dečki?«

Holston se ukoči. Makne ruku s njenog vrata. »Ne počinji. Ne govori ništa što bi moglo...«

»*Ze zam se*«, reče ona, ali s time nije bilo šale. Bilo je to gotovo ravno izdaji, *brisanju*. »Moja je teorija«, reče brzo naglašavajući riječ *teorija*, »da postoji generacijska pobuna, je li tako? Mislim, više od stotinu godina ili čak duže. Točna poput sata.« Pokaže na datume. »No onda, tijekom velike pobune — jedine za koju smo dosad znali — netko je uništio servere. Što, mogu ti reći, ne znači baš samo stisnuti dugme ili uzrokovati požar. Tu je hrpa zaštitnih sustava. Potreban je zajednički trud, ne samo nezgoda ili neki brzinski poslić ili obična sabotaza...«

»Ali iz toga ne vidiš tko je odgovoran«, istakne Holston. Njegova je supruga, bez sumnje, bila čarobnjak za računala, ali šerifovu je zvijezdu na prsima ipak nosio on.

»Ono što jest znakovito«, nastavi, »je da je dolazilo do pobune u svim generacijama dosad, ali ne i *otada*.« Allison se ugrize za usnu.

Holston se ispravi. Osvrne se po sobi kako bi upio tu informaciju. Iznenada zamisli kako mu žena otima zvijezdu s prsa i bježi s njom.

»Znači, ti tvrdiš...« Protrlja bradu i promisli. »Ti tvrdiš da je netko izbrisao našu povijest kako bi nas spriječio da je ponovimo?«

»Ili nešto još gore.« Ispruži ruku, uzme njegovu i obuhvati je svojima. Izraz njezina lica produbio se iz ozbiljnog u nešto još strože.

»Što ako se razlog ustanka nalazio upravo u hard diskovima? Što ako je nešto iz nama poznate prošlosti, neki podatak iz vana, neko znanje ili što god da je ljude natjeralo da se nekoć davno presele ovamo — što ako je ta informacija stvarala pritisak od kojeg su ljudi izgubili razum, poludjeli unutra i jednostavno htjeli *van*?«

Holston odmahne glavom. »Ne želim da razmišljaš na takav način«, upozori je.

»Ne kažem da su s pravom poludjeli«, reče ponovno oprezna. »Ali na temelju podataka koje sam dosad prikupila, to je moja teorija.«

Holston nepovjerljivo pogleda u zaslon računala. »Možda ne bi smjela ovo raditi«, reče. »Nisam siguran ni *kako* to radiš, ali možda ne bi ni smjela.«

»Dušo, informacije su tu. Ako ih ja sad ne povežem, netko drugi će to kad-tad učiniti. Sada više nema povratka.«

»Što hoćeš reći?«

»Već sam objavila izvješće o tome kako vratiti izbrisane ili prepravljene dokumente. Ostatak odjeljenja informacijske tehnologije dijeli ih okolo kako bi pomogli ljudima koji su nehotice izbrisali nešto što im je trebalo.«

»Svejedno mislim da bi trebala prestati«, reče. »To baš nije najpametnija ideja. Ne vidim da će išta dobro proizići iz toga...«

»Ništa dobro neće proizići iz istine? Znati istinu uvijek je dobro. A bolje da je mi otkrijemo nego netko drugi, zar ne?«

Holston pogleda u svoje papire. Prošlo je pet godina otkako je posljednja osoba poslana na čišćenje. Pogled prema van pogoršavao se iz dana u dan i on je, kao šerif, osjećao pritisak da nekog nađe. Osjećaj je ključao poput parnih strojeva u silosu, spreman da nešto izbaci. Ljudi su postajali nervozni kad bi pomislili da se približio čas. Kao iz onih proročanstava koja bi se obistinila i u kojima bi ljudima živci pucali od nerveze, eksplodirali bi ili rekli nešto što će požaliti, a onda završili u ćeliji promatrajući svoj posljednji mutni zalazak sunca.

Holston posloži papire oko sebe nadajući se da će u njima nešto pronaći. Pogubio bi nekog već sutra ako bi to pomoglo da pritisak popusti. Njegova je žena gurala iglu u veliki prenapuhani balon, a Holston je želio ispuhati zrak prije nego što ode predaleko.

Holston je sjedio na samotnoj čeličnoj klupici u zračnoj komori, tup od nedostatka sna i izvjesnosti onoga što mu je predstojalo. Nelson, šef laboratorija za čišćenje, klečao je pred njim i uvlačio njegovo stopalo u nogavicu bijelog zaštitnog odijela.

»Poigrali smo se izolacijom na zglobovima i posprejali još jedan sloj«, govorio je Nelson. »To bi ti trebalo osigurati više vremena vani nego što je itko imao.«

Holstonu se ta misao ureže u glavu pa se prisjeti kako je promatrao svoju ženu dok se pripremala za čišćenje. Najviši kat silosa sa svojim velikim ekranima koji prikazuju vanjski svijet najčešće je bio prazan tijekom čišćenja. Ljudi iznutra nisu mogli podnijeti pogled na ono što su učinili — ili su se možda željeli popeti do gore i uživati u lijepom pogledu, a da ne vide što je sve potrebno da bi se on postigao. No, Holston je gledao, nikad nije bilo sumnje u to da će gledati. Kroz srebrnu kacigu nije mogao vidjeti Allisonino lice niti njezine tanke ruke u vrećastom odijelu dok je trljala i trljala svojim vunanim jastučićem, ali poznavao je njen korak, njene pokrete. Promatrao je kako dovršava posao, polako i uspješno, a onda je zakoračila unatrag, posljednji put pogledala u kameru, mahnula mu, okrenula se i otišla. Poput drugih prije nje, oteturala je do obližnjeg brežuljka i počela se penjati uz njega vukući se prema ruševnim zvonicima drvnog i razorenog grada jedva vidljivog iza horizonta. Holston se čitavo vrijeme nije ni pomaknuo. Čak i kad je pala niz brežuljak stišćući kacigu, grčeci se dok su toksini izjedali najprije izolacijski sprej, zatim odijelo i naposljetku njegovu ženu, on se nije pomaknuo.

»Druga noga.«

Nelson ga lupi po gležnju. Holston podigne stopalo i dopusti tehničaru da mu navuče ostatak odijela preko potkoljenica. Gledajući u njegove dlanove, u crno karbonsko unutarnje odijelo koje je nosio uz kožu, Holston je zamišljao kako se sve to rastapa na njegovu tijelu, skidajući se poput mrlja skorene masnoće iz cijevi generatora dok mu krv pršti iz pora i nakuplja se u beživotnom odijelu.

»Uhvati se za rešetku i ustani...«

Nelson ga je upućivao u postupak kojim je on dvaput prije posvjedočio. Jednom s Jackom Brentom koji se do samoga kraja ponašao ratoborno i neprijateljski zbog čega je on kao šerif morao stražariti uz klupicu. I jednom sa svojom ženom koju je gledao kako se sprema kroz sićušni prozorčić zračne komore. Holston je naučio što činiti gledajući druge, no svejedno mu je trebalo reći. Misli su mu bile negdje drugdje. Posegnuo je uvis i dohvatio rešetku koja je visjela nad njim poput trapeza te se povukao prema gore. Nelson zgrabi odijelo s obje strane i povuče ga prema Holstonovom struku. Dvije beživotne ruke mlatarale su sa strane.

»Lijevu ruku ovamo.«

Holston tupo poslušao. Bilo je nekako nestvarno biti s druge strane svega ovoga — tog mehaničkog marša osuđenika na smrt. Holston se često pitao zašto su ljudi bili poslušni, zašto su pristajali. Čak je i Jack Brent učinio ono što mu je bilo rečeno, ma koliko prost i verbalno nasilan bio. Allison je to učinila tiho, kao i on sada, pomisli navlačeći najprije jedan rukav, a zatim i drugi. Odijelo je bilo obučeno, a Holston pomisli kako su ljudi slušali najvjerojatnije zato što nisu mogli vjerovati da se to događa. Ništa od toga nije bilo dovoljno stvarno da bi se bunili. Životinjski dio njegovog uma nije bio stvoren za to da ga se mirno vodi u smrt koje je potpuno svjestan.

»Okreni se.«

Poslušao.

Osjeti trzaj u dnu leđa, a zatim i glasno povlačenje zatvarača sve do vrata. Još jedan trzaj, još jedno zatvaranje. Dvostruki sloj uzaludnosti. Pucketanje industrijskog čička povrh svega toga. Tapšanje i ponovno provjeravanje. Holston začuje kad je prazna kaciga skliznula s police i savije prste u napuhanim rukavicama dok je Nelson provjeravao unutrašnjost kacige.

»Prodimo proceduru još jednom.«

»Nije potrebno«, tiho će Holston.

Holston baci pogled prema vratima zračne komore koja su vodila natrag u silos. Nije morao ni pogledati da bi znao kako ih netko vjerojatno promatra. »Poslušaj me«, reče Nelson. »Moram ovo odraditi prema pravilima.«

Holston kimne iako je znao da tu nema nekih pravila. Od svih mističnih usmenih predaja koje su se generacijama prenosile silosom, nijedna se nije mogla mjeriti s gotovo kulturnim kreatorima odijela i tehničarima za čišćenje. Njih su svi poštovali. Čistači su možda obavljali sam čin, ali tehničari su bili ti koji su ga omogućavali. To su bili muškarci i žene koji su održavali pogled na taj prostrani svijet van zagušljivih granica silosa.

Nelson odloži kacigu na klupu. »Ovime ćeš čistiti«, dotakne vunene jastučice pričvršćene za prednju stranu odijela.

Holston odlijepi jedan od njih, prouči spirale i nabore na grubom materijalu, a zatim ga vrati natrag.

»Dvapat poprskaš iz boce sa sredstvom prije nego počneš brisati vunom, zatim posušiš ovim ručnikom i naposljetku staviš ablacijski sloj.« Kako je govorio, tako je dodirivao džepove iako su bili jasno označeni, obojani i numerirani naopako, kako bi ih Holston mogao pročitati.

Holston kimne glavom i po prvi put pogleda tehničara u oči. Iznenadi se kad u njima ugleda strah, strah koji je u svom zvanju itekako naučio zamijetiti. Umalo nije upitao Nelsona u čemu je problem prije nego što se sjetio: čovjek se brinuo govori li upute u prazno, brinuo se da će Holston samo išetati van — svi u silosu strahovali su da će čistači samo odšetati — i da neće obaviti svoju dužnost. Da neće očistiti pogled ljudima čija su ga pravila, pravila protiv sanjarenja o boljem mjestu, osudila. Ili se Nelson brinuo da će skupa i zahtjevna oprema koju su on i njegovi kolege napravili, koristeći se tajnama i tehnikama naslijeđenima iz vremena prije ustanka, napustiti silos i istrunuti uzalud?

»Jesi li dobro?« upita Nelson. »Stišće li te što?«

Holson se osvrne po zračnoj komori. Stišće me vlastiti život, htjede reći. Vlastita koža me stišće. Zidovi su previše stisnuti.

Samo strese glavom.

»Spreman sam«, šapne.

Bila je to istina. Holston je bio začuđujuće i doista spreman otići.

I odjednom se sjeti koliko je spremna bila i njegova žena.